

Naar een werkend crisisplan

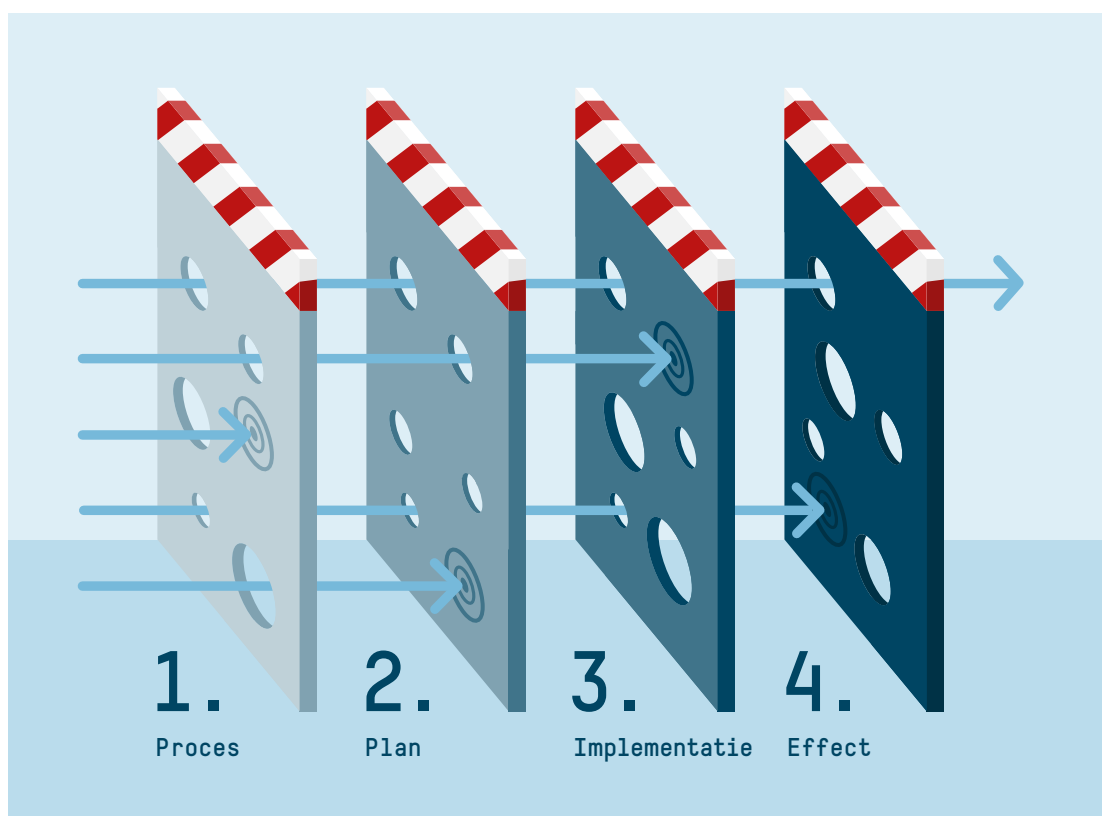
Crisisplannen zijn een belangrijk onderdeel van de voorbereiding op crises, maar er zijn weinig handvatten beschikbaar om effectieve plannen te ontwikkelen. Dit kennisdocument is bedoeld om professionals in de crisispraktijk daarbij te ondersteunen. Het vormt een aanvulling op het rapport 'Naar een werkend crisisplan: versterking van plan, proces, implementatie en effect', waarin een benaderingswijze op crisisplannen wordt beschreven die helpt bij de uitdagingen rond het maken en gebruiken van crisisplannen.

Procesbenadering van crisisplannen

Een crisisplan bevat de belangrijkste afspraken die tijdens de voorbereiding zijn gemaakt en dient als leidraad voor het organiseren van een effectieve respons. Maar dat betekent niet dat een crisisplan als vanzelf tot een goede crisisrespons leidt. In de praktijk zien we verschillende barrières die tussen de inspanningen van planvormers en de beoogde effecten van een crisisrespons in kunnen staan. Meer specifiek zijn er vier overkoepelende barrières te onderscheiden:

1. Een gebrekkig planvormingsproces;
2. Een ondoordacht crisisplan;
3. Een verkeerd geïmplementeerd crisisplan;
4. En ongewenste effecten van een crisisplan tijdens een ramp, crisis of incident.

Om ervoor te zorgen dat het crisisplan bijdraagt aan een effectieve respons, moeten deze barrières worden overwonnen, zoals geïllustreerd in Figuur 1. De doeltreffendheid van crisisplannen hangt dus niet alleen af van het plan zelf. Crisisplannen maken deel uit van een proces waarbij elke stap invloed kan hebben op het uiteindelijke effect.

Figuur 1
Procesbenadering van crisisplannen

Vier kritieke stappen

Om het gewenste effect te kunnen sorteren, zijn de vier kritieke stappen noodzakelijk. Tijdens elk stap kunnen zich meerdere barrières voordoen die overwonnen moeten worden.

Stap 1. Het creëren van een inclusief planvormingsproces

Het formuleren van een crisisplan draait in belangrijke mate om de vraag wie wat moet doen, hoe en wanneer (en wat daarvoor nodig is). Zonder een goed ingericht planvormingsproces, en met name zonder participatie van relevante stakeholders, is de kans op goede afspraken klein, wat het gebruik van het crisisplan belemmert. Het planvormingsproces stuit op een aantal potentiële hindernissen:

- › Het doel en uitgangspunten van het planvormingsproces zijn onduidelijk.
- › Het onvoldoende betrekken van stakeholders.
- › Het planvormingsproces als belangrijker dan het crisisplan beschouwen.

Stap 2. Het ontwerpen van een doordacht crisisplan

Een doordacht crisisplan met goede afspraken, gericht op de juiste doelgroep(en), is voor het gebruik en de effectiviteit van het crisisplan essentieel. Daarnaast is het voor het gebruik van belang dat het crisisplan wordt aangeboden in een vorm die aansluit bij het doel en type gebruiker. Een aantal potentiële barrières die zich bij het ontwerpen van een doordacht crisisplan kunnen voordoen:

- › Het crisisplan bevat incomplete, onjuiste of onrealistische inhoud.
- › De vorm waarin de informatie wordt aangeboden sluit niet aan bij de gebruiker.
- › Gebrek aan voldoende inzicht in de werking van bestaande crisisplannen.
- › Het bestaan van belemmerende beeldvorming rond crisisplannen.

Stap 3. Een correcte implementatie van het crisisplan

Een plan kan nog zo goed zijn, maar het betekent weinig als het crisisplan (en daarmee de gemaakte afspraken) in de kast blijft liggen. Gebruikers moeten bereid zijn het plan te gebruiken en ze moeten het plan kunnen gebruiken. Bij de implementatie van een crisisplan kunnen verschillende barrières optreden die het gebruik belemmeren:

- › Het crisisplan is niet toegankelijk of onvindbaar.
- › Het onvoldoende (kunnen) oefenen met crisisplannen.
- › Het gebruik van het crisisplan is vrijblijvend.
- › Verschillende doeleinden van crisisplannen kunnen elkaar tegenwerken.

Stap 4. Het inspelen op de beperkingen van het crisisplan

Iedere crisis is uniek en vraagt om maatwerk. Het crisisplan vormt de basis van de respons, maar er moet ruimte zijn voor improvisatie en aanpassingen. De crisisrespons kan worden belemmerd als de beperkingen van het crisisplan niet worden (h)erkend. Het gewenste effect van crisisplannen kan uitblijven door een aantal potentiële barrières die zich tijdens de crisisrespons voordoen:

- › Het niet onderkennen van de inherente beperkingen van crisisplannen.
- › Onvoldoende inzicht hebben in de effecten van de gemaakte afspraken tijdens respons.
- › Het ontbreken van een procedure om het crisisplan terzijde te kunnen schuiven wanneer de situatie erom vraagt (noodstopprocedure).

Checklist vier kritieke stappen en barrières

Voor de geïdentificeerde barrières worden in het rapport aanbevelingen gedaan. Daarnaast is onderstaande checklist ontwikkeld die gebruikt kan worden als hulpmiddel bij het opstellen van crisisplannen. Wanneer zich een barrière voordoet, kan de procesbenadering van crisisplannen ook worden ingezet om mogelijke oorzaken en oplossingen te identificeren.

1. Het creëren van een inclusief planvormingsproces

- › Is het duidelijk welke stappen moeten worden doorlopen om tot een doordacht crisisplan te komen? Zijn daar de juiste middelen voor?
- › Zijn het doel en de uitgangspunten van het proces helder? Worden deze door de betrokken stakeholders gedeeld?
- › Zijn alle stakeholders in beeld en worden ze betrokken? Worden gebruikers betrokken?
- › Is er zowel aandacht voor het proces als het plan?

2. Het formuleren van een doordacht crisisplan

- › Zijn alle stappen van het planvormingsproces doorlopen (stap 1)?
- › Is het doel van het crisisplan helder?
- › Bevat het plan juiste en relevante informatie? Is het crisisplan actueel?
- › Is er inzicht in de werking van bestaande crisisplannen? Worden crisisplannen (op de juiste manier) meegenomen in evaluaties? Zijn de evaluaties geraadpleegd bij het opstellen van het plan?
- › Sluit de vorm van het crisisplan aan bij de doelgroep? Is het helder en beknopt opgeschreven?
- › Is er nagedacht over de implementatie en randvoorwaarden? Is het crisisplan uitvoerbaar?
- › Wordt er aandacht besteed aan de percepties die gebruikers van crisisplannen hebben?

3. Een correcte implementatie van het crisisplan

- › Zijn alle stappen voor het formuleren van een doordacht crisisplan doorlopen (stap 2)?
- › Weten professionals van het bestaan van het plan? Weten ze waar ze het plan kunnen vinden? Is het plan gemakkelijk toegankelijk?
- › Worden de crisisplannen (voldoende) beoefend?
- › Zijn de verwachtingen wat betreft kennis van de crisisplannen naar professionals duidelijk? Wordt aan de vooraf vastgestelde verwachtingen voldaan?
- › Is er aandacht voor relevante planvorming tijdens de respons? Wordt deze planvorming onder de aandacht van gebruikers gebracht? Op welke manier gebeurt dat?
- › Is er een leeromgeving rond crisisplannen?

4. Het inspelen op de beperkingen van het crisisplan

- › Is het plan correct geïmplementeerd en wordt het gebruikt (stap 3)?
- › Is er voldoende oog voor de beperkingen van de plannen en worden deze onderkend?
- › In hoeverre is het crisisplan toepasbaar op de crisis? Is er voldoende aandacht en zicht op de effecten van de gemaakte afspraken?
- › Is er voldoende ruimte en aandacht voor improvisatie?
- › Is er nagedacht over een noodstopprocedure?

Colofon

Dit kennisdocument is gebaseerd op het rapport:
*Naar een werkend crisisplan: versterking van proces, plan,
implementatie en effect* (Kox et al., 2026).

Op www.nipv.nl kunt u dit rapport downloaden.

Coverfoto: NIPV

Nederlands Instituut Publieke Veiligheid, januari 2026

